

АВТЕНТИЧНАТА ОЦЕНКА – ИНОВАТИВЕН МЕТОД ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ КОМПЕТЕНТНОСТНО ОРИЕНТИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ

Кирина Бойкова, Ваня Иванова, Деница Шаркова

Резюме: Настоящата публикация разглежда автентичната оценка в контекста на компетентностно ориентираното обучение като иновативен способ за определяне резултатите на студентите. Разгледани са основните аспекти на автентичното оценяване, които го отличават от традиционния подход, изтъкнати са преимуществата на иновативния оценъчен метод, разгледан е алгоритъм на оценяване и са отбелязани някои предизвикателства при интегрирането му в обучението.

Оценката е неразривно свързана с процеса на обучение и се използва активно като негово средство – тя служи и за организация на учебния процес, и за определяне на резултатите от него. Оценката на резултатите от обучението е показател не само за качеството на академичната подготовка на даден студент, но и за неговата готовност да упражнява успешно дадена професионална дейност – т.е. тя трябва да има и своето квалификационно измерение. Динамичната среда на образованието в момента изисква адекватно и релевантно „измерване“ на учебните резултати, а когато фокусът е върху компетентностно ориентираното обучение, традиционният метод на оценяване обикновено се оказва недостатъчно надежден и ефективен.

Без да пренебрегва стойността и значимостта на тяснодисциплинарни знания и умения, оценката при компетентностния подход акцентира на компетентностите и съответните компетенции – на способността и готовността на студента да прилага овладените в процеса на учене знания, умения, нагласи и отношения при решаването на различни професионални проблеми.

Ключови думи: автентична оценка, оценяване, компетентности, компетентностно ориентирано обучение.

Автентичната оценка в контекста на компетентностно ориентираното обучение

Проблемът за качеството на образованието придобива все по-голяма актуалност и значимост, а неговото разрешаване все по-често се свързва с компетентностния подход. Става дума за подход, чрез който се акцентира върху резултатите от образованието, разглеждани като способност да се действа адекватно в различни ситуации. Приложението на компетентностния подход в образованието се характеризира с няколко ключови аспекта: фокусът на обучението се премества от наизустяване на фактологични знания към придобиване на компетенции; отделните дисциплини не се разглеждат като изолирани учебни единици, а се акцентира на интердисциплинарния характер на учебното съдържание; обучаемите не са слушатели, а участници и откриватели в учебния процес; оценяването не е еднократен акт, който цели да провери доколко обучаемите са запомнили учебното съдържание, а е постепенно отчитане прогреса на обучаемите, развитието на уменията и компетенциите им.

Образованието в XXI век се променя бързо в посока, позволяваща на обучаемите да приложат знанията и уменията, придобити в класната стая, в професията си. Тук се намесва автентичното оценяване – когато преподавателят използва инструменти от автентичното оценяване, това дава възможност на обучаемите напълно да се потопят в учебния материал и да добият умения за практическо приложение на получените знания.

За да бъде оценяването автентично, то трябва да е проектирано така, че да отговаря на определените от професионалната сфера очаквани резултати – т.е. да оценява реалните умения на обучаемите за пригодност в работна среда. Единствено автентичното, базирано на практически задачи оценяване, може да даде представа за овладяването на комплексни умения. [Senese, R., 2016] За да е ефективно, то трябва да бъде ориентирано към обучаемия, гъвкаво, функционално и със солидна академична основа. Автентичното оценяване трябва да въвлеча обучаемите в разнообразни дейности, да ги насърчава да прилагат интердисциплинарни знания и да замени напълно нагласата за теоретично наизустяване и възпроизвеждане на „тестови знания“. [Howell, C., 2016] Автентичната оценка се основава на директно наблюдение на представянето на студента при изпълнение на стойностни интелектуални

задачи. „Ако искаме да оценим уменията на студентите да поставят и решават проблеми в областта на математиката, уменията им при провеждане на научен експеримент, дори уменията им за слушане с разбиране, водене на разговор или участие в дискусия, тогава нашата оценка трябва да се базира на наблюдението при изпълнение на същите тези задачи.“ [ERIC Development Team, 1999] Целта на автентичното оценяване е да даде по-добра представа как студентите се представят в действителни смислени дейности, докато използват новопридобитите си знания и умения. Автентичната система на оценяване изисква обучаемите да бъдат ефективни изпълнители със знания и умения, които да могат да приложат извън контекста, в който те са придобити.

Автентичната оценка срещу традиционния подход

Един от най-важните показатели за ефективността и качеството на проведеното обучение са резултатите от него, изразени в оценките, които преподавателят поставя на студентите по време на текущ контрол, изпити или други форми за установяване равнището на техните образователни постижения. Оценката се използва като средство на обучението – тя служи и за организация на учебния процес, и за определяне на резултатите от него. Оценката на резултатите от обучението е показател не само за качеството на академичната подготовка на даден студент, но и за неговата готовност да упражнява успешно дадена професионална дейност, т.е. тя трябва да има и своето квалификационно измерение.

Оценката при традиционния подход обикновено отразява знанията на студента, натрупани в изучаваната конкретна предметна област – какво студентът „знае“ и „умее“, но не и „как“ той може да действа в дадена ситуация, т.е. не отразява неговия професионален профил, заложен в квалификационната характеристика на съответната специалност. Този тип оценка има констатиращ, но не и формиращ, развиващ характер – в нея почти напълно липсва адекватно оценяване, както на професионалните, така и на универсалните (ключовите) компетентности и компетенции на студента. Традиционният подход към оценяването „разчита на индиректни, непреки елементи – ефективни опростени заместители, на чиято основа приемаме, че можем да направим валидни изводи за представянето на обучаемите“ [ERIC Development Team, 1999].

Без да пренебрегва стойността и значимостта на тяснодисциплинарните знания и умения, оценката при компетентностния подход акцентира на компетентностите и съответните компетенции – на способността и готовността на студента да прилага овладените в процеса на учене знания, умения, нагласи

и отношения при решаването на различни професионални проблеми. Става дума за т. нар. автентична оценка, характерни за която са:

- използване на знания и умения в среда, представителна за реални професионални (или житейски) ситуации и проблеми;
- възможност да се оцени и подхода, използван от студента за справяне с дадената ситуация или проблем, а не само крайният резултат от изпълнението на поставената задача, т.е. процесът на постигане на резултат, а не толкова резултатът като продукт;
- предполага да се обединят множество различни знания, умения, компетенции, а студентът да демонстрира на практика какво е научил.

В своя труд „Съвременни методи за оценяване“, А. Киркова–Богданова съпоставя някои характеристики на традиционното обучение с характеристиките на обучението нужно на младите хора в новата икономика на знанието:

Основният източник на знание са преподавателите и учебниците.	Преподавателят в ролята на фасилитатор в намирането и интерпретирането на информация.
Знанията се предават на обучаемите „на готово“ и те ги наизустяват.	Учене чрез действия и участие, което се случва възможно най-близо до реалния свят.
Традиционно оценяване чрез отговори на въпроси с предварително дефинирани верни и грешни отговори.	Оценяване, основано на изграждане на компетенции, документирано под различни форми на представяне – групово работно, критично и аналитично мислене, проява на лидерство.

Алгоритъм за оценяване

За да бъде приложена успешно автентичната оценка в обучението по дадена дисциплина е препоръчително да бъде разработена система за оценяване, основана на следните подходи: квалификационен – да осигури максимално реализиране на квалификационната характеристика на изучаваната специалност; компетентностен – да съдейства за формирането на компетенции и компетентности, адекватни на образователното направление и необходими на студентите за тяхната успешна професионална реализация; личностен – да позволи формирането на личностни качества, необходими за бъдещата професионална дейност на студентите. Авторите на настоящата

статия са приложили автентичната оценка в семинарните упражнения по английски език. Приложен е и следният алгоритъм на оценяването:

Студентите са предварително запознати както със системата за оценяване и с критериите (отразяващи точно компетентностите и съответните към тях компетенции, чието формиране и развитие е цел на провежданото обучение), по които ще се извърши тяхното оценяване. „Критерийното оценяване е процес, основан на сравняване на учебните постижения с точно определени, колективно изработени и своевременно известни на всички студенти критерии, съответстващи на целите, очакваните резултати и съдържанието на обучението, и способстващи за формирането на техните познавателни компетентности“ [Suskie, L., 2009, 142]. Подобен подход въоръжава студента с ясен алгоритъм на основанията за формиране на неговата оценка, по който той може сам да определи нивото на успешност на своето обучение и да очертае сам своята индивидуална образователна траектория. При критерийното оценяване студентите не се съпоставят един спрямо друг, а се сравнява тяхната работа с критерия (еталона, образца на нейното отлично изпълнение) или с техни предходни образователни постижения – така може да се проследи настъпилния прогрес.

Предизвикателства при приложението на автентичната оценка

Освен неоспоримите си преимущества, успешното интегриране на автентичното оценяване в компетентностно ориентираното обучение крие

редица предизвикателства. Проблемите с този вид оценяване са свързани предимно с надеждността. За да бъде оценяването надеждно, то трябва да генерира едни и същи резултати всеки път, когато се провежда или различните измерители да дават една и съща картина за представянето на студентите. „Тъй като интегрираното оценяване включва сложни задачи с много променливи, то отсъждането за цялостното качество на представянето е по-скоро отворено за интерпретации, отколкото оценяването с по-опростена задача“. Оттук произтичат и редица действителни методически и практически трудности при разработването на достатъчно обективни, надеждни и валидни инструменти за оценка на широкия спектър от ключови компетентности и компетенции, които се очаква да придобият или развият студентите в резултат от проведено компетентностно ориентирано обучение.

Интердисциплинарният, многоизмерен, комплексен характер на базовите компетентности, превръща опитите за тяхното концептуализиране и операционализиране в сериозно изпитание. Компетентността е сложно, комплексно личностно образувание, интегрална характеристика на качествата на личността, способност да се действа резултатно при справяне с дадена задача или проблем. В този смисъл, тя трудно може да се операционализира и затова нейното оценяване трябва да се извърши само в определен контекст, на основата на действително постигнато ефективно изпълнение на дадената задача или дейност, а не като постигане на предварително зададен образователен стандарт. Това понякога се оказва изключително трудно в рамките на определения хорариум и в границите на една учебна дисциплина.

Автентичното оценяване предполага разработване на система за оценяване и критерии за оценка на съответните умения и компетенции и едва след това подбиране на подходящи учебни материали, които да подпомогнат формирането на тези умения и компетенции. Оптимална реализация на модел за автентична оценка би била основана на колаборация между преподавателите не само по един и същ учебен предмет, а и по сходни дисциплини и дори на ниво факултет, за да има възможност да се създадат инструменти за цялостно, хармонично оценяване и формиране на дадено умение или компетенция в тяхната завършеност. Подобен подход, обаче, би срещнал административни и логистични трудности и за момента е трудно приложим.

Заклучение

Реализирана успешно системата на автентичното оценяване в компетентностно ориентираното обучение гарантира по-голяма обективност, справедливост и безпристрастност на оценката. Тя осигурява и необходимата

прозрачност на процеса на оценяване, защото студентите предварително знаят изискванията на преподавателя и критериите за оценяване. Тази система на оценяване изпълнява „натрупваща“, „акумулираща“ функция – сумират се текущите балови оценки, получени в хода на проведеното обучение от всички образователни дейности на студентите, извършени в рамките на изучаваната дисциплина. Тя позволява не само на преподавателя да провери до каква степен обучаемите са усвоили конкретните умения и компетенции, но и дава възможност на всеки студент сам да оцени напредъка си спрямо останалите и спрямо своите предходни постижения.

Благодарности

Настоящата статия е подкрепена от Проект ФП17-ФМИ-008.

Литература

- [1.] ERIC Development Team, The Case for Authentic Assessment, ERIC Clearinghouse on Tests Measurement and Evaluation Washington DC., American Institutes for Research Washington DC, 1990, 2–3.
- [2.] Howell, C., Authentic Assessments for an Online Environment: A Collaborative Design Approach, *The Sixth Annual Assessment Conference of the Association for the Assessment of Learning in Higher Education (AALHE) “Assessing What We Value: A Focus on Student Learning”*, 2016, p. 71.
- [3.] Senese, R., The shift toward competency starts with faculty, retrieved from <https://www.edsurge.com/news/2016-03-24-the-shift-toward-competency-starts-with-faculty>, 2016.
- [4.] Suskie, L., Using a scoring guide or rubric to plan and evaluate an assignment, *Assessing student learning: A common sense guide*, San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2009.

Факултет по математика и информатика

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

бул. „България“ № 236,

Пловдив 4003, България

Имейли: kirina.boykova@gmail.com, d.charkova@gmail.com, vantod@abv.bg,

AUTHENTIC ASSESSMENT – AN INNOVATIVE METHOD FOR DETERMINING THE RESULTS OF COMPETENCE-BASED LEARNING

Kirina Boykova, Vanya Ivanova, Denitza Charkova

Abstract: The paper examines authentic assessment in the context of competence-based learning as an innovative way of determining students' performance. It denotes the main aspects of authentic assessment, which distinguish it from the traditional approach, and highlights the advantages of the innovative assessment method. The article also provides an evaluation algorithm and marks some possible challenges in its integration into the training process.

Assessment is inextricably linked to the learning process and is used actively as a tool accompanying it – it also serves to organize the learning process and to determine its results. Evaluation of the learning outcomes is an indicator not only of the quality of a student's academic education but of their readiness to successfully pursue a professional career. This means that assessment must also measure qualification. The current dynamic learning environment requires adequate and relevant “measurement” of learning outcomes, and when the focus is on competence-based learning, the traditional method of assessment is usually not sufficiently reliable and effective.

Considering the value and importance of narrow-disciplinary knowledge and skills, the assessment in the competence-based approach emphasizes competences and relevant competencies. It focuses on the student's abilities and willingness to apply knowledge, skills, attitudes and viewpoints acquired during their studies to solve various professional problems.

Keywords: authentic assessment, assessment, competencies, competence-based learning